

In de westelijke provincies van ons land zijn sinds de vijftiger jaren ten behoeve van de recreatie een aantal zeer aantrekkelijke boscomplexen aangelegd, zoals 'Spaarnwoude', 'Brielse Maas', 'Oude Maas' en 'Rottemeren'. In deze beplantingen zijn soms op vrij grote schaal populieren aangeplant naast andere houtsoorten, zoals eik, es, els en wilg. In landschappelijk maar ook in produktief opzicht is de populier, vooral voor het westen van ons land, een zeer belangrijke boomsoort. Door zijn snelle groei vormt hij, mits niet te wijd geplant, binnen korte tijd een voor de recreatie aantrekkelijke omgeving. In de luwte van de populierenbeplantingen is het niet alleen voor de bezoekers van deze recreatiegebieden aantrekkelijk vertoeven maar ook voor boomsoorten die in deze luwte aan-

Populieren en het recreatiegebied 'Rottemeren'

H. W. Kolster

Stichting Bos en Hout, Wageningen

merkelijk beter tot ontwikkeling komen dan in open terrein. In zonnige en warme perioden van het jaar verschaft de populier sneller schaduw dan welke andere ook. Een ander voordeel is dat uit de opbrengsten van dunningen of eindkap andere beheersmaatregelen geheel of ten dele kunnen worden gefinancierd.

In een van deze recreatie-gebieden, de 'Rottemeren', heeft onze Stichting sinds 1977 de groei van de populieren in een aantal beplantingen gevolgd.

Het recreatiegebied 'Rottemeren'

Het recreatiegebied, één van de zogenaamde 'groene sterren' uit de tweede nota Ruimtelijke Ordening, ligt aan weerszijden van de rivier de Rotte tussen de gemeenten Bergschenhoek, Bleiswijk, Zevenbergen en de noordelijke wijken van Rotterdam. Het gebied heeft een oppervlakte van ongeveer 1.000 ha waarvan al meer dan de helft is ingericht. Het bestaat uit verschillende, vrij-

Negen jaar na aanleg bepaalde de populier, door zijn snelle groei, het landschappelijk aanzien bij de Rottemeren.

wel aan elkaar grenzende deelgebieden, te weten: Bleiswijkse Zoom, Lage en Hoge Bergse Bos en de Zevenhuizer Zoom. Het oudste deelgebied, de Bleiswijkse Zoom, bestaat uit de twee delen Bleiswijkse Zoom Midden en Zuid, die omstreeks 1970 zijn aangelegd. De andere deelgebieden zijn nadien aangelegd of nog in uitvoering. De plannen voor het gebied worden door de Provinciale Planologische Dienst uitgewerkt die daardoor ook in de houtsoortenkeuze een belangrijke stem heeft. De Provinciale Waterstaat van Zuid-Holland is belast met de aanleg, het onderhoud en het beheer.

Een groot gedeelte van het recreatiegebied wordt ingenomen door speelweiden terwijl ook de oppervlakte aan water zeer aanzienlijk is. Naast lanen, singels, grienden en gebieden met een natuurlijke opslag bedraagt de oppervlakte aan beplantingen ca. 200 ha.

Populier komt op ongeveer de helft van de ingeplante oppervlakte voor, wilg op ca. 20 ha. Het meest aangeplante populiereras is de 'Robusta', maar ook nieuwe rassen komen in dit recreatiegebied voor. Andere loofhoutsoorten, die op veel minder grote schaal zijn aangeplant, zijn o.a. es, els, esdoorn, eik en iep.

De hoofddoelstelling voor het gebied is de duurzame instandhouding van bos- en natuurterreinen zodanig dat:

- de belangen van de recreatie binnen het gebied worden behartigd en
- het natuurschoon wordt bewaard en bevorderd, alsmede flora en fauna.

Deze hoofddoelstelling wil echter niet zeggen dat de houtproduktiemogelijkheden van de beplantingen worden genegeerd. De belangen van de houtproductie zijn wel ondergeschikt aan die van natuurschoon, flora en fauna.

Tabel 1. Jaar van aanleg en plantafstand van de 'Robusta' proefperken

Proefperk nr.	Jaar van aanleg	Plantafstand (m)	
		voor dunning	na dunning
13	1967	4,5 x 6,0	4,5 x 12 ¹⁾
5A	1971	4,5 x 5,0	—
5B	1971	4,5 x 5,0	4,5 x 10 ¹⁾
8	1971	4,5 x 5,0	4,5 x 10 ¹⁾
14A	1971	4,5 x 5,0	—
14B	1971	4,5 x 5,0	—
2A	1972	4,5 x 4,5	—
2B	1972	4,8 x 4,5	—
25	1972	4,0 x 4,0 ¹⁾	—

¹⁾ driehoeksverband

'Robusta' in de Bleiswijkse Zoom

Om inzicht te krijgen in de groei van de populieren in het gebied Bleiswijkse Zoom Midden en Zuid heeft onze Stichting, in overleg met het Recreatieschap 'Rottemeren', in de winter van 1977/78 negen proefperken in 'Robusta'-beplantingen uitgezet. Bijna alle populierenbeplantingen in dit gebied zijn met dit ras aangelegd. Het bodemprofiel bestaat overwegend uit vrij zware zeeklei op lichte klei. De gegevens van de proefperken staan in tabel 1. De beplantingen zijn met éénjarig plantsoen aangelegd, alleen in proefperk 25 zijn tweejarige planten gebruikt. De uitval bij de populieren was zeer gering; de bomen zijn geregeld gesnoeid.

De ondergroei, uitgezonderd die in proefperk 25, bestaat uit verschillende loofhoutsoorten zoals es, esdoorn, eik, hazelaar, els en veldiep. De veldiep is in verband met de iepziekte verwijderd, ook zijn veel elzen na het afzetten afgestorven. Het laatste is ook het geval in de beplanting van proefperk 25 waar de ondergroei volledig uit els bestond. De beplantingen waarin proefperk 5B en 8 zijn gelegen, zijn drie jaar na de aanleg gedund en die van proefperk 13 na 6 jaar. Deze dunningen, waarbij de helft van de bomen is geveld, zijn uitgevoerd om de ondergroei meer licht te geven. De dunningsopbrengsten zijn niet bekend, ze zullen gezien de leeftijd van de bomen op het tijdstip van dunning en het oorspronkelijke stamtal (370 of 444 bomen per ha) niet hoog zijn geweest.

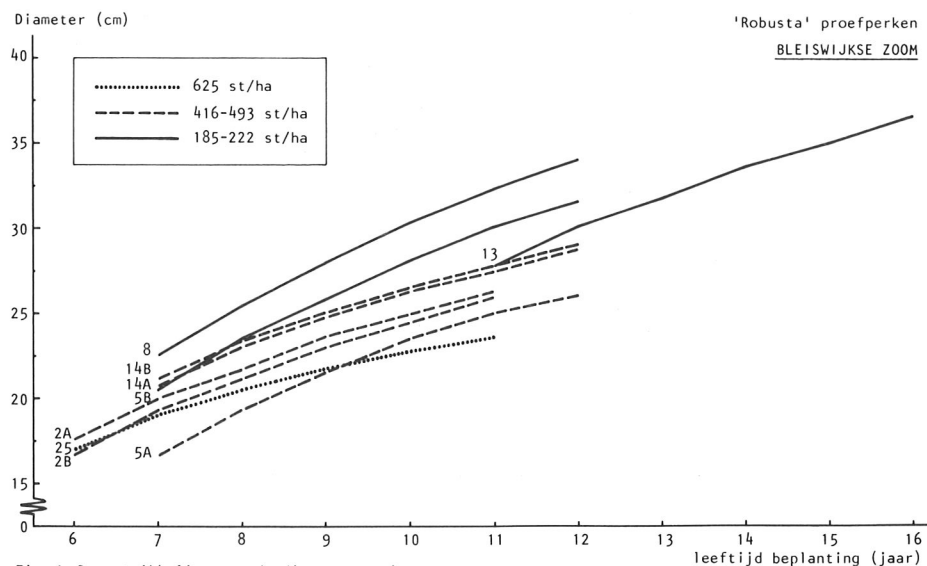

Fig. 1 De ontwikkeling van de diametergroei.

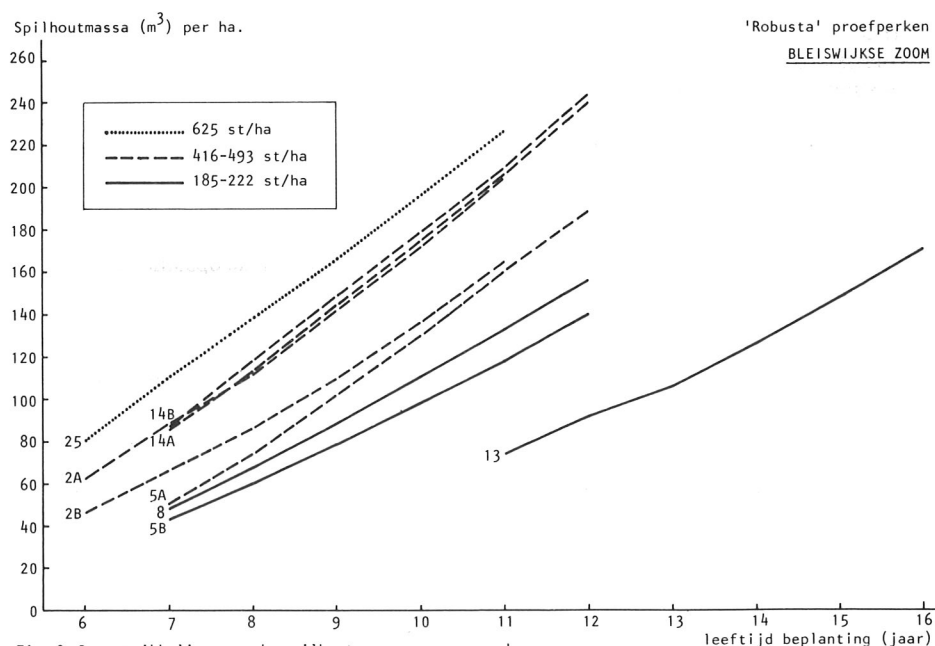

Fig. 2 De ontwikkeling van de spilhoutmassa-aanwas per ha.

De groeigegevens van de bomen aan het einde van 1982 zijn vermeld in tabel 2. In figuur 1, 2 en 3 zijn resp. de ontwikkeling van de diametergroei, de spilhoutproductie en de jaarlijkse aanwas over een periode van 6 jaar weergegeven.

Tabel 2. Meetresultaten aan het eind van 1982

Proefperk nr.	Leeftijd (jaar)	N per ha	Diameter (cm)	Hoogte (m)	Inhoud per boom (m³)	Spilhoutmassa per ha (m³)	Aanwas per ha (m³)	
							in 1982	Gem. per jr.
13	16	185	36,4	23,0	0,92	170,8	22,2	10,7
5A	12	444	26,1	19,5	0,43	188,7	28,0	15,7
5B	12	222	31,6	20,4	0,63	139,6	21,5	11,6
8	12	222	33,9	20,2	0,70	156,3	23,8	13,0
14A	12	444	28,7	20,8	0,54	239,8	34,7	20,0
14B	12	444	28,9	20,7	0,54	241,5	34,2	20,1
2A	11	493	26,3	18,9	0,42	205,1	31,6	18,7
2B	11	416	26,0	18,3	0,39	163,5	27,9	14,9
25	11	625	23,6	19,9	0,36	226,9	31,3	20,6

Tabel 3. De hoogte van de bomen (m) op verschillende leeftijden

Jaar van aanleg	Hoogte (m) na				
	3 jaar	4 jaar	7 jaar	8 jaar	11 jaar
1967	—	—	—	12,2	16,7
1971	—	7,6	13,4	14,9	18,9
1972	6,1	—	13,7	15,0	19,0

De groei van de bomen

De gegevens in de tabellen 2 en 3 tonen aan dat de 'Robusta'beplantingen in de 'Bleiswijkse Zoom' in het algemeen zeer goed zijn gegroeid, zowel in de hoogte als ten aanzien van de boomdiameter (zie ook fig. 1). De populieren, nu 18 à 23 m. hoog, hebben het landschappelijk aanzien van het gebied in sterke mate bepaald. De hoogte van de elzen, maar vooral van de eiken en essen in ongemengde beplantingen is beduidend lager. De inhoud per boom bedraagt na 11 à 16 jaar 0,4 à 0,9 m³ (meer bij de grotere plantafstand) en de spilhoutmassa per ha 160 à 240 m³ (meer bij de kleinere plantafstanden). De lopende aanwas is na 11 à 16 jaar nog beduidend groter dan de gemiddelde jaarlijkse aanwas. Eerstgenoemde aanwas bedroeg in 1982 20 à 35 m³ per ha en de laatstgenoemde 10 à 20 m³ per ha per jaar (zie fig. 2 en 3).

Uit deze gegevens blijkt dat ook recreatiegebieden een aandeel aan de Nederlandse houtproductie kunnen leveren. De hoofddoelstelling van deze gebieden heeft tot gevolg dat de beplantingen op een andere wijze dan produktiebossen worden beheerd waardoor de vellingskosten hoger en de opbrengsten lager zijn. Zo worden voor een goede ontwikkeling van de ondergroei in verband met de recreatie de populierenbeplantingen al in een vrij jong stadium gedund. In deze winter zijn o.a. in de 12 jaar oude beplantingen waarin de proefperken 5A, 14A en B liggen, de helft van de bomen verwijderd. Door deze dunning is het stamtaal van 444 naar 222 bomen per ha teruggebracht. De stammen zijn gedeeltelijk als papier- en gedeeltelijk als licht zaaghout afgezet.

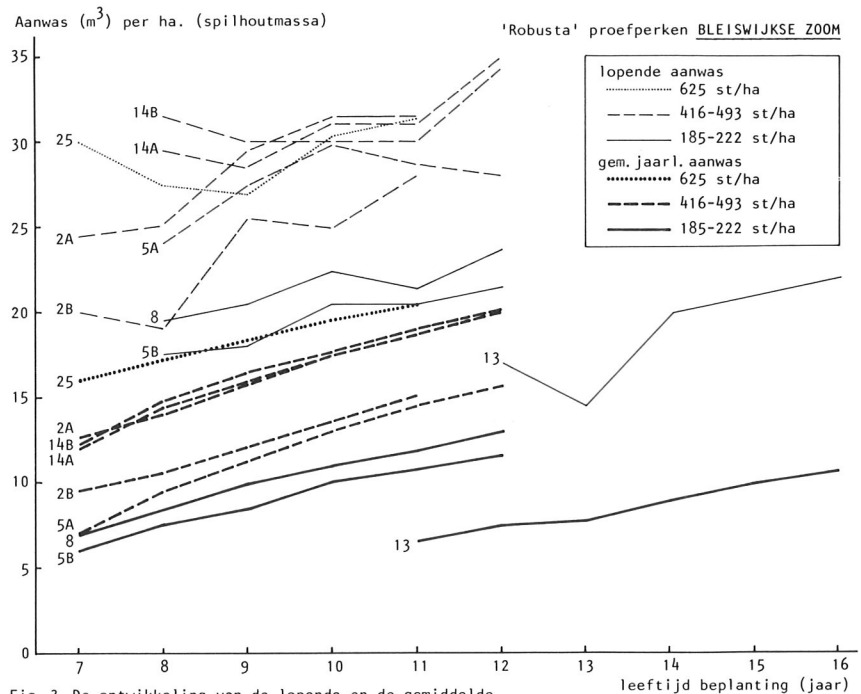
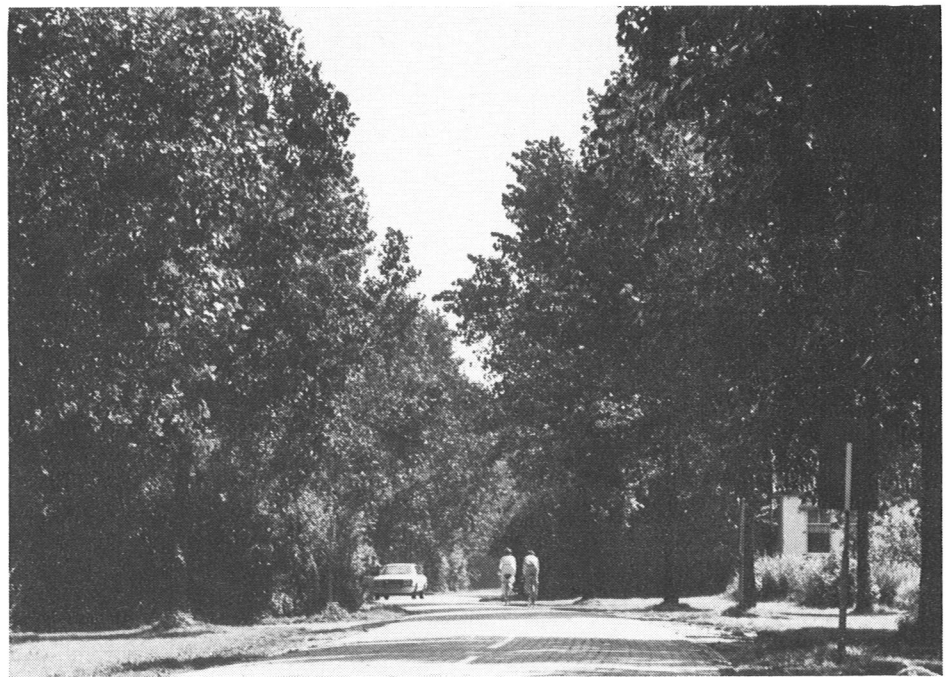

Fig. 3 De ontwikkeling van de lopende en de gemiddelde jaarlijkse aanwas per ha.

Samenvatting

In het oudste gedeelte van het recreatiegebied 'Rottmeren' is in de afgelopen jaren de groei van de populieren nagegaan. Hoewel de houtproductie in recreatiegebieden zeer zeker niet de hoofddoelstelling is, blijkt deze zeer aanzienlijk te zijn. Afhankelijk van de plantafstand bedroeg deze na 11 à 16 jaar 160 à 240 m³ per ha. Door zijn snelle groei heeft de populier in vrij kort tijd het landschappelijk aanzien sterk bepaald en er toe bijgedragen dat een voor de recreatie aantrekkelijk gebied is ontstaan.

In korte tijd biedt de populier een bosomgeving voor b.v. recreatie. (Rottmeren, 9 jaar na aanleg).

Literatuur

- Lenderink, H. 1979
— Welke beheersrol en produktiefunctie kan de populier, geplant in nieuwe bossen in het westen van Nederland, worden toegekend.
Populier 16(2) : 27-33.